

Az elmúlt két évtizedben lényegesen fejlődött a Honismereti mozgalom

Közéletünk egyik értékes jellemzője, hogy igényli és szabad kibontakozásra ösztönzi azokat a törekvéseket, amelyek a jövőt befolyásoló, múltból és jelenből ötvözőtt valóság mélyebb megismeréséhez segítenek bennünket és erősítik hozzáértésünket, készségünket e valóság formálására, gazdagítására, életünk teljesebbé tételére.

Tanúi és részesei vagyunk annak a mind hatékonyabb, tartalmában és formájában egyaránt sokrétű tudatformáló munkának, amely az MSZMP programnyilatkozatában és XII. kongresszusának állásfoglalásaiban formát öltött nemzeti programunk — a fejlett szocialista társadalom — megvalósításának folyamatában kibontakozik, amelynek célja a világ, s benne hazánk, önmagunk jobb megismerése, szüntelen jobbítása. Kedvező (és megőrzendő), hogy ez a munka nem úgy folyik, hogy vannak, akik a tudatot formálják, és vannak, akiknek a tudatát formálják, hanem úgy, hogy közösen, közös célokért dolgozunk, együttműködve változtatunk és változunk.

A Honismereti mozgalom gondozásával, összehangolásával megbízott HNF Országos Tanácsának képviselőjében kértem szót. Először azért, hogy tolmácsoljam: üdvözlétét e tanácskozásnak, s minden résztvevőjének; köszönetét a honismereti munkában résztvevő állami és társadalmi, tudományos és kulturális, továbbá egyházi szervezeteknek az együttműködéséért; és elismerését a Honismereti mozgalom önként, saját és a közösség hasznára „csináló” társadalmi aktivistáknak, közöttük a szakembereknek. Másodsorú azért, hogy beszámoljak: *milyen mértékben* tettünk eleget a Honismereti mozgalom gondozására, összehangolására szóló megítéző megbízatásnak; *hogyan* látjuk a mozgalom helyzetét; *miben* látjuk legfőbb tennivalóinkat a következő években.

1. Ami megbízatásunkat illeti, *nem tudok gyökeres változásokról beszélni. De arról igen, hogy a Népfront tisztességgel eleget tett és tesz a megbízatásának!* Hasznosította azokat a javaslatokat, amelyeket a II. Országos Honismereti Konferencia adott számára és teljesítette a VI. népfrontkongresszus honismerettel kapcsolatos vállalásait. Röviden szólva: azon voltunk az elmúlt öt esztendőben, hogy eleget tegyünk az MSZMP KB közművelődési határozatában és a közművelődési törvényben megfogalmazott igényeknek, elvárásoknak.

Bizonyára *nem* tökéletesen, *nem* mindig és mindenben azonos intenzitással és hatással. De a honismereti munka fontosságának és saját felelősségünknek tudatában és talán *nem* eredménytelenül.

a) A honismeret az elmúlt öt esztendőben is, mint a népfrontmozgalom szerves része fejlődött.

— A HNF összehangoló képessége és ösztönzőkészsége megerősödött. Választott testületeink ülésein rendszeresen szerepelnek a Honismereti mozgalom időszerű témái. s az állásfoglalások értékelhető segítséget adnak az együttműködő szervezeteknek, vezető aktivistáknak, a mozgalom résztvevőinek.

— Jól működnek a választott testületek honismerettel foglalkozó társadalmi bizottságai, munkacsoportjai; értékes segítséget adnak a választott testületeknek és közvetlenül a mozgalomnak, az aktivistáknak. Vonatkozik ez az Országos Elnökség Honismereti Albizottságára, de a területi és a helyi munkacsoportok többségére is. Sok értékes kezdeményezés forrásai ezek a közösségek.

— Nagy tapasztalattal, hozzáértéssel és szeretettel végzik munkájukat a függetlenített politikai apparátus tagjai, a honismerettel foglalkozó szakreferensek; kapcsolatot tartanak; tájékoztatnak és tájékoztódnak; terjesztik a jó tapasztalatokat; szerveznek és öntevékenységre buzdítanak; elemeznek és kezdeményeznek. Nélkülük *nem* születhettek volna meg e mozgalom eredményei.

— Országos Titkárságunk azon volt, hogy erősítse az együttműködést a Honismereti mozgalomban értékes munkát vállaló és végző partnereivel. Ezzel a céllal vitt átfogó értékelést 1977-ben az Országos Közművelődési Tanács elnökségi ülésére. Az ott született állásfoglalás eljutott (párt, állami és tömegszervezeti vonalon) a területi és helyi szervekhez, elősegítve a Honismereti mozgalom szükséges orientálását. Ezzel a céllal foglaltuk a honismereti együttműködést a SZOT-tal, a KISZ-szel, a TIT-tel, az MVSZ-szel, a Partizánszövetséggel kötött együttműködési egyezmények szövegébe.

Titkárságunk részt vett az I. országos üzemtörténeti tanácskozás megszervezésében, az évenkénti továbbképzést biztosító honismereti akadémiák szervezésében, az egri tanácskozásokban és sokféle pályázat kiírásában. Támogattuk a honismereti táborokat. És még egy, ide kívánczó tény: gondozzuk, támogatjuk a jeles hagyományokat megújítva folytató Magyarország felfedezése könyvsorozatot, amely maga is honismereti célzatú a szó legnemesebb értelmében.

b) Biztosítottuk a mozgalmat egyre teljesebben reprezentáló Honismeret című periodika rendszeres megjelenését. Ebben: *igényes szerkesztési munka, színvonalas írások és sokoldalú információk* nyújtanak hasznos orientálást és adnak módszertani segítséget a mozgalom irányítóinak.

Itt említem meg, hogy a mozgalom ezen kívül is sok segítséget kap. Így a budapesti, fővárosi, kerületi és a megyei népfrentbizottságok közreműködésével megjelenő értékes honismereti kiadványoktól. Továbbá azzal, hogy hasonlóan értékes, nagyhatású honismereti célzatú írás jelenik meg a magyar sajtóban (benne a népfrentsajtóban — mindenekelőtt a Magyar Nemzetben és a Népfrent-ban); továbbá adások a rádióban és a televízióban. Elismerés illeti az egyházi sajtó ilyenirányú munkáját is. Nagyértékű önálló hozzájárulása a honismereti célok eléréséhez, és a mozgalom népszerűsítését is szíven viseli.

c) Kiszélesítettük az elmúlt években a honismereti tevékenység erkölcsi megbecsülését. Köztisztelt veszi körül a honismerés „veteránjai”; a példamutató gyűjtőket, krónikárokat. Nagyobb nyilvánosságot kapnak azok, akik a legtöbbet adják a mozgalomnak; közismertebbek eredményeik, módszereik is. Gyakorlattá vált, hogy népfrentmozgalom kitüntetettjei között ott vannak a honismeret „jelkei”, fiatal és korosabb élenjárói.

Mindezzel csak jelezni kívántam, hogy a *HNF eleget kívánt tenni megbízatásának*. S ha e törekvés eredményesnek mondható, akkor ez nagymértékben a *pártszervek sokoldalú eszmei-szervezeti segítségének*, a honismeretben tevékenykedő *állami (minisztériumi, tanácsi, közintézményi), valamint társadalmi szerveknek, tudományos és kulturális intézményeknek, együttműködési készségüknek* köszönhető.

2. Ami a mozgalom megítélését illeti, véleményünk pozitív. Ebben az évben 20 éve, hogy útjára indította a szervezett Honismereti mozgalmat a párt politikája színterében a HNF és a Népművelési Intézet és sokezer lelkes aktivista. A mozgalom példát és tanulságokat adó műltra támaszkodhatott. *Példát* adott a nemzeti öntudatot építő reformkor, a társadalmi haladáshoz erőt gyűjtő parasztmozgalom és munkásmozgalom, a társadalmi igazságot kibányászni akaró falukutatók, s a népek közös kincsét forrássá gazdagító Bartók és Kodály munkássága. *Tanulsággal* pedig a múltban gyakran fellelhető egyoldalúság, illúziók kergetése, a Horthy-korszak nacionalista-szovinizta torzizmái, majd a szabadság első évtizedében okkal-ok nélkül gyakorolt gyanakvás szolgált.

Az elmúlt két évtizedben a Honismereti mozgalom lényegesen fejlődött!

— Tiszíázódott jellege. Elismert, élő politikai-közművelődési tömegmozgalommá vált, amely az állampolgárok tízezreinek öntevékenységre épül; nyitott szellemű közösségeket teremt és tart fenn; erősíti a szocialista haza iránti tudatos szeretetet, s ezen keresztül része a nemzeti összefogásnak és cselekvésnek.

— A példákat megújítva-folytatva, a tanulságokkal élve megerősítette, érvényesítette eszmeiségét, amely egyértelműen a szocializmus rendszeréhez kapcsolja.

— Kiterjedt az ipar, a mezőgazdaság, a kultúra és a tudományok fő területeire; erősen kapcsolódott legújabbkori történelmünk fő folyamataihoz, a munkásmozgalomhoz, a kommunista mozgalomhoz és a felszabadulásunk utáni három és fél évtized történetéhez. Jelenleg pedig kibontakozik benne az eddiginél teljesebb értelmezésű magyar progresszió megismerését célzó törekvés.

— Elérte a magyar társadalom minden osztályát és rétegét. Részesei általános iskolások, középiskolai diákok; munkások és parasztemberek; értelmiségiek, egyetemi és főiskolai hallgatók; fiatalok és idősebbek; magyarok és más anyanyelvűek; és számuk növekszik.

— A mozgalom szervezettebb lett, anélkül, hogy mozgalom-jellege gyengült volna. Sőt, megerősödött! Jellemző rá: az öntevékenység; a közösségi szellem; az egyének érdeklődési körének figyelembevétele; a tartalmi és módszerbeli változatosság.

— És még egy fontos, pozitív változást kell említenem: a közgyűjtemények, -könyvtárak, levéltárak, múzeumok bekapcsolódását, a tudományos-kulturális intézmények részvételét. Ezzel az első években sokszor ösztönösen gazdagodó Honismereti

mozgalmat segítették tudatos, a dilettantizmustól mentes, tervszerű közművelődési mozgalomra fejleszteni.

A 20. évfordulós szünetnél látjuk gyengeségeinket is. Csak néhányat említek, példának.

— Esetenként még gyenge a mozgalomban résztvevő partnerszervek együttműködése. Ez részben a népfront gyengéje a koordinációban, de részben a partnerek gyengesége a tájékoztatásban. Itt a szervek közötti gyakorlati, folyamatos, rendszeres kapcsolatra utalok.

— Gyengének látjuk a művelődési házak részvételét a honismeretben. Mintha a lehetőségek jóval nagyobbak lennének.

— A mozgalom eddig nem fordított kellő energiát a honismereti munkában összegyűlt értékek tömegméretű közkinccsé tételére. Ennek gyors, olcsó, hatékony formái még nem alakultak ki általánosan.

— Gyengék vagyunk népünk zenei és dalkincsének (a paraszti és munkás zenei és dalkincsre, a kórus-hagyományokra gondolunk elsősorban) megőrzésében, ápolásában, terjesztésében. E téren csak a közelmúltban kezdünk változtatni.

Es bizonyára van még más gyengeségünk is. Ezekre is kell gondolni, amikor a Honismereti mozgalom feladataira gondolunk, s azokat megfogalmazzuk.

3. *Ami a tennivalókat illeti: éppen elegendő van.* A tanácskozás bizonyára sok feladatot jelöl majd meg. En itt csak néhányat említek.

1. Legátfogóbb feladat: a honismeret szocialista szellemiségének gazdagítása! Ez nem szűkítést jelent, ellenkezőleg! Jelenti azt, hogy:

— Folytatni kell a teljes progresszióra kitekintést! „A történelmi múltban még ma is sok felfedezni való van” — mondotta *Darvas József* az I. országos konferencián. Szavai ma is érvényesek.

— Nagyobb figyelmet kell fordítani a magyar antifasiszta mozgalom történetére.

— Tágabb szemlélettel kell foglalkozni szocialista átalakulásunk olyan területeivel, mint: az életmód-változások; átrétegződések; új közösségek, közösségi szokások; 35 év tárgyi és szellemi emlékménye; új városrészek; tudományos-műszaki forradalom eseményei.

— Értékeink felfedezésével, ismertetésével erősíteni hazánk (döntően: az itt élő, dolgozó emberek) megbecsülését! Oly sok kulturális, művészeti alkotás árasztja a csüggedést, a kilátástalanságot, az eszmények és példák nélküli világlátást, a pesszimizmust, hogy vele szembe kell, hogy mi is (!) erősítsük a konstruktív magatartást segítő nemzeti önismeretet!

2. A lehetőségek jobb kihasználása az együttműködésben, az akciókban, a koordinációban, a közkinccsé tételben.

3. A mozgalmi és közösségi jelleg további erősítése. Ez sokszínűséget, rugalmasságot és öntevékenységet jelent, továbbá a meglévő, adott közösségekre, közösségi lehetőségekre való támaszkodást. Milyen közösségekre gondolok? Művelődési házakra, közgyűjteményekre, iskolákra, munkahelyekre. Továbbá családokra! Mert a család alapközösség, s egyben a legkisebb „honismereti” közösség is!

4. Új rétegekhez kell eljutni! Új „önkénteseket” kell bevonni, különös figyelemmel a fiatalokra! Nagyobb figyelmet kell fordítanunk a cigánylakosságra. Sok kulturális értékük van. Ezeket segítsük megőrizni, mégpedig velük és nem nélkülük. Ezzel is segítve beilleszkedésüket.

4. *Befejezésül.*

1. A HNF VII. kongresszusára készül. Ez a tanácskozás számukra ennek egyik előkészítő fóruma is.

2. Szándékosan nem terjesztettünk elő semmiféle ajánlást. Úgy gondoljuk: a tanácskozás alapján lehet teljes áttekintést végezni és *kell* a tennivalókat meghatározni. Tervünk: A tanácskozásra építve Honismereti Albizottságunk elkészíti a mozgalom átfogó értékelését, feladatait. Ezt országos titkárságunk elé vesszük, majd ajánlásainkkal együtt megküldjük az érdekelt párt, állami, társadalmi szervezeteknek, így a néprontbizottságoknak is.

3. A gazdag tartalmú, egyre több állampolgárnak önkéntes közéleti tevékenységet biztosító mozgalom fejlesztése közös feladatunk.

Ehhez a feltételek jók! A hazát, a népet-nemzetet és akaratát jól kifejező és képviselő politikát valósítunk meg. Amit a XII. pártkongresszus öntött formába. Ez igényli: a haza és a világ egyre mélyebb, egyre teljesebb ismeretét. Ehhez ad (mással nem pótolható) segítséget mindannyiunknak a Honismereti mozgalom. Ha jól csináljuk. A tapasztalatok szerint ez a nemes „ügy” jó kezekben van!